

351. 3.

MEMORIE VAN TOELICHTING.

In overeenstemming met de aanbeveling van de conferentie te San Francisco, die van 25 April t/m 26 Juni 1945 werd gehouden, en op verzoek van de vergadering van de geallieerde Ministers van Onderwijs van 12 Juli 1945, kwamen van 1 tot 16 November 1945 te Londen vertegenwoordigers van 44 Vereenigde Naties bijeen om de doelstellingen van artikel 1, derde lid, van het Handvest der Vereenigde Naties, goedgekeurd bij de wet van 8 November 1945, *Staatsblad* F 253, te helpen bevorderen. Als uitnodigende mogendheden traden op het Vereenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en Frankrijk.

Mejuffrouw Wilkinson, de Minister van Onderwijs van het Vereenigd Koninkrijk, omschreef in haar openingsrede de taak der conferentie als volgt: het opstellen van het statuut van een organisatie, welke de Vereenigde Naties in staat zal stellen de gemeenschappelijke problemen op het gebied van opvoeding, wetenschap en cultuur gezamenlijk onder het oog te zien.

Nederland was op deze conferentie vertegenwoordigd door:

Prof. Dr. G. van der Leeuw, Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

Mr. H. J. Reinink, waarnemend Secretaris-Generaal van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

Dr. G. Bolkestein, oud-Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

Prof. Dr. F. L. R. Sassen, Directeur-Generaal van het onderwijs;

Prof. Dr. H. R. Kruijt, Hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht;

L. Welling, wnd. Hoofdinspecteur van het Lager Onderwijs in de derde Hoofdinspectie;

J. E. A. Reyneke van Stuwe, Hoofd van het Bureau Londen van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

De in deze conferentie in het leven geroepen organisatie, waaraan de naam van „United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization” (U.N.E.S.C.O.) werd gegeven, is bestemd om haar plaats in te nemen als een van de gespecialiseerde organisaties (specialised agencies), bedoeld in artikel 57 van het Handvest van de Vereenigde Naties.

Reeds vóór den oorlog bestond er een organisatie die althans een gedeelte van het terrein van de U.N.E.S.C.O. bestreek: dit was de Internationale Organisatie voor Intellectuele Samenwerking. In 1921 stelde de Volkenbond een adviseerende commissie voor deze materie in; de leden van deze Internationale Commissie voor Intellectuele Samenwerking werden door den Volkenbondsraad benoemd; de eerste jaren was voorzitter de Fransche geleerde Prof. Bergson, terwijl later ook Prof. Lorentz het voorzitterschap heeft bekleed; in de laatste jaren vóór den oorlog nam Prof. Huizinga als lid van deze Commissie een werkzaam aandeel in deze intellectuele samenwerking. Ingevolge een aanbod van de Fransche Regeering kwam op 8 December 1924 een regeling tot stand tusschen den Volkenbondsraad en de Fransche Regeering, waarbij als uitvoerend orgaan het Instituut voor Intellectuele Samenwerking te Parijs ter beschikking van deze Commissie werd gesteld.

De Akte van Parijs betreffende intellectuele samenwerking van 3 December 1938 (*Staatsblad* 1940, no. 18) bracht een nadere uitwerking van de organisatie op dit gebied.

Men heeft gestreefd naar een zekere continuïteit tusschen de intellectuele samenwerking, welke plaats had gehad tijdens het bestaan van den Volkenbond enerzijds en de nieuw opgerichte U.N.E.S.C.O. anderzijds. In de hierboven vermelde Conferentie te Londen was een vertegenwoordiger van de Commissie voor Intellectuele Samenwerking als waarnemer aanwezig. Verder is in de laatste Volkenbondsvergadering, die op 8 April 1946 te Genève bijeen kwam, besloten, dat de eigendomsrechten op archieven en andere bezittingen van het

Instituut te Parijs aan de Vereenigde Naties zouden worden overgedragen. Het ligt in de bedoeling, dat de Vereenigde Naties, nadat het Statuut van de U.N.E.S.C.O. van kracht zal zijn geworden, deze eigendomsrechten aan de U.N.E.S.C.O. zullen overdragen.

Behalve op deze continuïteit kan echter ook gewezen worden op verschillen tusschen de vroegere en de nieuwe Organisatie. Hoewel ook vroeger reeds het Instituut te Parijs in vele opzichten een zelfstandig bestaan leidde, los van den Volkenbond, o.a. in dien zin, dat het over eigen financieele inkomsten beschikte, en het partij zijn bij de bovengenoemde Akte van Parijs niet samenviel met het lidmaatschap van den Volkenbond, mag toch aangenomen worden, dat in de toekomst de U.N.E.S.C.O., die bij afzonderlijk Statuut is opgericht, zelfstandiger zal staan tegenover de Vereenigde Naties dan dit met de vroegere Organisatie tegenover den Volkenbond het geval was.

De conferentie te Londen besliste als werkprogramma en als grondslag van de besprekingen het ontwerp-statuut te aanvaarden, dat was opgesteld door de vergadering van de geallieerde Ministers van Onderwijs, waarbij echter rekening werd gehouden met het door de Fransche Regeering ingediende ontwerp en met de door andere landen ingediende amendementen.

De conferentie stelde een vijftal commissies in, waarover de werkzaamheden als volgt werden verdeeld:

Commissie I. Titel, inleiding, doelstelling en voornaamste functies;

Commissie II. Algemeene structuur van de organisatie;

Commissie III. Uitvoerende Raad en Secretariaat;

Commissie IV. Betrekkingen tot den Socialen en Economischen Raad van de Vereenigde Naties en tot andere internationale organisaties en zetel van de organisatie;

Commissie V. De Voorbereidende Commissie.

In ieder dezer commissies werd Nederland door twee afgevaardigden vertegenwoordigd.

Van 5 tot 13 November werd door de commissies, in langdurige besprekingen, artikel voor artikel van het werkprogramma behandeld. Deze besprekingen leidden tot zoodanige resultaten, dat in de algemeene vergadering van 13 November de voorstellen van de commissies ter tafel konden worden gebracht. Deze werden vrijwel zonder verdere wijzigingen aangenomen.

In de vergadering van 16 November 1945 vond de plechtige ondertekening van het aldus vastgestelde Statuut plaats door de hoofden van de verschillende delegaties. Tevens werd, in afwachting van het van kracht worden van het Statuut en van het in werking treden der organisatie, een Voorbereidende Commissie ingesteld.

Voor Nederland werd als gedelegeerde in de Voorbereidende Commissie de heer J. E. A. Reyneke van Stuwe benoemd en als zijn plaatsvervanger Prof. Dr. J. H. de Boer.

Besloten werd, dat de zetel van de nieuwe Organisatie te Parijs zal zijn gevestigd, zooals dit ook het geval was met het Instituut de Coopération Intellectuelle. Met een gekwalificeerde meerderheid van twee derden kan echter later anders beslist worden.

In de considerans van het Statuut wordt aangegeven, welke overwegingen de Regeeringen er toe hebben geleid de Organisatie voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur in het leven te roepen.

Het doel van de Organisatie, in artikel I van het Statuut uiteengezet, bestaat in het bijdragen tot het handhaven van vrede en veiligheid door bevordering van de samenwerking tusschen de volken op het gebied van onderwijs, wetenschap en kunst.

De middelen ter bereiking van dat doel worden nader aangegeven. Er zal o.m. naar gestreefd worden de wederzijdsche kennis en het wederzijdsch begrip tusschen de volken te bevorderen; de vernieuwing van opvoeding en onderwijs en de verbreiding van de beschaving te stimuleeren, de volken nader te brengen tot het ideaal van gelijke mogelijkheden tot ontwikkeling voor een ieder, zonder aanzien van ras, geslacht of eenig economisch of sociaal onderscheid, en maatregelen te nemen om de beoefening der wetenschap te steunen, bibliotheken en musea te beschermen en uit te breiden en voorts

de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek aan het algemeen welzijn ten goede te doen komen.

Ten einde de onafhankelijkheid, de integriteit en de vruchtbare verscheidenheid van de cultuur en de opvoedingssystemen van de Staten, leden van deze Organisatie, te handhaven, is het de Organisatie verboden zich te mengen in zaken, die in wezen tot hun interne rechtsmacht behooren.

Het lidmaatschap van de Organisatie zal volgens artikel II openstaan voor alle Staten, die lid zijn van de Vereenigde Naties. Onder bepaalde voorwaarden is de mogelijkheid geopend voor niet-leden van laatstgenoemde Organisatie om het lidmaatschap van de U.N.E.S.C.O. te verkrijgen.

De artikelen III tot en met VI handelen over de organen, die de Organisatie zal omvatten.

Naast de Algemeene Conferentie wordt een Uitvoerende Raad en een Secretariaat ingesteld.

De *Algemeene Conferentie* zal bestaan uit vertegenwoordigers van de Staten, die lid zijn van de Organisatie. Zij zal het beleid en de algemeene gedragslijn van de Organisatie vaststellen. Zij zal op haar gebied internationale conferenties bijeenroepen en de Vereenigde Naties adviseeren over kwesties betreffende opvoeding, onderwijs, wetenschap en kunst, op de wijze en op de voorwaarden door de bevoegde autoriteiten van de twee Organisaties overeengekomen.

De Algemeene Conferentie kiest de leden van den Uitvoerenden Raad en benoemt op aanbeveling van dien Raad den Directeur-Generaal.

In de Algemeene Conferentie, die jaarlijks één keer in gewone zitting bijeenkomt, doch die op verzoek van den Uitvoerenden Raad in buitengewone zitting kan worden bijeengeroepen, heeft iedere staat, die lid is, één stem.

De achttien leden, waaruit de *Uitvoerende Raad* zal bestaan, worden door de Algemeene Conferentie gekozen uit de gedelegeerden van de Staten, die lid zijn. De Voorzitter der Algemeene Conferentie heeft daarin „ex officio” met adviseerende stem zitting. Bij de keuze zal er rekening mede gehouden worden, dat de verschillende culturele stroomingen die er in de wereld bestaan, vertegenwoordigd worden. De *Uitvoerende Raad* zal de agenda en het werkprogramma van de Algemeene Conferentie voorbereiden en zal, na de vaststelling van het programma, verantwoordelijk zijn voor de uitvoering.

Hij zal de Algemeene Conferentie van advies dienen over het toelaten van nieuwe leden. De Raad zal in gewone zitting minstens twee maal per jaar bijeenkomen. De Voorzitter of 6 leden van den Raad kunnen het initiatief nemen tot een buitengewone zitting.

Aan het hoofd van het *Secretariaat* zal een Directeur-Generaal staan, die op voordracht van den Uitvoerenden Raad door de Algemeene Conferentie wordt benoemd. Hij benoemt het verdere personeel van het secretariaat in overeenstemming met door de Algemeene Conferentie goedgekeurde personeelsvoorschriften.

Op het oogenblik zijn 5 Nederlanders bij het Secretariaat werkzaam, waaronder:

Mr. J. C. S. Warendorf, als „legal adviser and senior counsellor for cultural relations”;

Mr. J. Klaasesz, als „administrative officer”.

Zonder stemgerechtigd te zijn, zal de Directeur-Generaal of zijn plaatsvervanger alle zittingen van de Algemeene Conferentie van den Uitvoerenden Raad en van de door de Organisatie in te stellen commissies bijwonen.

De Directeur-Generaal, noch het overige secretariaat-personeel mag instructies vragen of ontvangen van de verschillende staten die lid zijn. Het internationale karakter van hun posities moet worden geëerbiedigd.

De samenwerking van de Organisatie met lichamen, die er in de landen, die lid zijn, bestaan op het gebied van opvoeding, wetenschap en algemeene cultuur, zal zooveel mogelijk bevorderd worden en wordt geregeld in artikel VII van het Statuut. Er zal naar gestreefd worden, dat in elk land een nationale commissie wordt gevormd, waarin zoewel de regeering van dat land als bovenvermelde organisaties vertegenwoordigd zullen zijn. Gememoreerd mag worden, dat de Volkenbondscmissie voor Intellectuele Samenwerking hiervan ook het belang heeft ingezien. Zoo werd in Nederland reeds in 1926 een Nederlandsche Commissie voor Intellectuele Samenwerking opgericht.

Daar het van groot belang voor de Organisatie zal zijn, op de hoogte te blijven van al hetgeen op het punt van opvoeding, wetenschap en kunst in de aangesloten landen voorvalt, is in artikel VIII bepaald, dat iedere Staat, die lid is, op gezette

tijden aan de Organisatie verslag zal uitbrengen over zijn wetten, regelingen en statistieken, die op deze onderwerpen betrekking hebben.

De Algemeene Conferentie zal bepalen met welk bedrag de staten, die lid zijn van de Organisatie, in haar kosten zullen moeten bijdragen.

Zij zal eveneens de begrooting goedkeuren, waarbij zij rekening zal houden met eventuele bepalingen over het opstellen en goedkeuren der begrooting, voortvloeiende uit de overeenkomst die met de Vereenigde Naties op grond van artikel 63 van het Handvest zal worden gesloten en die door den Economischen en Sociaal Raad van de V.N. op 21 Juni 1946 in ontwerp is vastgesteld. Deze overeenkomst, die de goedkeuring van de Algemeene Conferentie van de V.N. behoeft, zal, zoo wordt in artikel X van dit Statuut verder bepaald, voorzien in de doeltreffende samenwerking tusschen de twee organisaties bij het streven naar gemeenschappelijke doeleinden.

Zij zal de autonomie van de Organisatie der Vereenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur binnen het kader van haar bevoegdheden moeten erkennen.

Artikel XI regelt de wijze waarop de samenwerking met andere gespecialiseerde officieele organisaties en instellingen, die een zelfde doel nastreven, tot stand kan worden gebracht. Het ligt in de bedoeling den Directeur-Generaal een algemeene machtiging te verlenen om met dergelijke organisaties regelingen te treffen, ten einde de samenwerking zoo doeltreffend mogelijk te maken. Officieele overeenkomsten behoeven echter de goedkeuring van den Uitvoerenden Raad.

Wat betreft den rechtstoestand van de Organisatie wordt bij artikel XII bepaald, dat de bepalingen van de artikelen 104 en 105 van het Handvest der Vereenigde Naties mut. mut. op deze Organisatie van toepassing zijn. ¹⁾

Deze materie zal worden behandeld bij het ontwerp van wet tot goedkeuring van het Verdrag nopens de voorrechten en immuniteiten van de Vereenigde Naties aangenomen door de Algemeene Conferentie der V.N. op 13 Februari 1946, welk wets-ontwerp in voorbereiding is.

Artikel XIII bepaalt, dat wijzigingen in dit Statuut kunnen worden aangebracht door een besluit van de Algemeene Conferentie, genomen met een meerderheid van ten minste twee derden der stemmen.

Wijzigingen die fundamenteele veranderingen in het streven van de Organisatie of nieuwe verplichtingen voor de leden medebrengen worden eerst van kracht nadat het daartoe strekkend besluit van de Algemeene Conferentie, met een meerderheid van twee derden genomen door twee derden van het aantal staten, dat lid is, wordt bekrachtigd.

Bij verschil van meening over de interpretatie van de tekst van dit Statuut, zullen de Engelsche en Fransche tekst gelijkelijk authentiek zijn, terwijl artikel XIV tevens aangeeft, hoe bij geschillen over interpretatie gehande'd dient te worden.

Bij dit ontwerp van wet is de Engelsche en Fransche tekst ter goedkeuring overgelegd, terwijl een Nederlandsche vertaling als bijlage hiernevens gaat.

Akten van aanvaarding van dit Statuut moeten worden neergelegd bij de Regeering van het Vereenigd Koninkrijk. Het zal van kracht worden nadat het door 20 onderteekenaars zal zijn aanvaard.

Later volgende aanvaarding zullen onmiddellijk van kracht worden.

¹⁾ De genoemde artikelen bepalen:

Artikel 104.

„De Organisatie zal op het gebied van ieder van haar leden zoodanige rechtsbevoegdheid bezitten als noodig zal zijn, voor de uitoefening van haar functies en het verwezenlijken van haar doeleinden”.

Artikel 105.

1. „De Organisatie zal op het gebied van ieder van haar leden zoodanige voorrechten en immuniteiten genieten, als noodig zullen zijn voor het verwezenlijken van haar doeleinden.

2. Vertegenwoordigers van de leden van de Vereenigde Naties en functionarissen van de Organisatie zullen eveneens zoodanige voorrechten en immuniteiten genieten, als noodig zullen zijn voor de onafhankelijke uitoefening van hun functies in verband met de Organisatie.

3. De Algemeene Conferentie kan aanbevelingen doen, met het oog op het vaststellen van de bijzonderheden van de toepassing der leden 1 en 2 van dit artikel, of kan aan de leden der Vereenigde Naties te dien einde overeenkomsten voorstellen”.

De Overzeesche Gebiedsdeelen zijn mede betrokken bij de aanvaarding door Nederland van het Statuut der U.N.E.S.C.O. In hoeverre deze aanvaarding voor de bevolking van die gebieden van belang is, zal de toekomst moeten uitwijzen, doch normaliter zouden de vertegenwoordigende lichamen van die Gebiedsdeelen, ingevolge artikel 71 der Indische Staatsregeling en artikel 50 der Surinaamsche en der Curaçaosche Staatsregeling, in de gelegenheid dienen te worden gesteld om ter zake van raad te dienen. Van deze procedure moest met betrekking tot het onderhavige wetsontwerp worden afgezien, aangezien hier een geval van spoedeischeden aard, in den zin van evenaangehaalde wetsartikelen, aanwezig is.

Voor wat Nederlandsch-Indië betreft, zou het wettelijk voorgeschreven overleg met den Volksraad trouwens toch niet mogelijk zijn geweest in verband met de daar te lande heerschende bijzondere omstandigheden.

De Regeeringen der Overzeesche Gebiedsdeelen zijn evenwel nopens den voorgestelden maatregel volkomen ingelicht.

Het behoeft geen uitvoerig betoog, dat de deelneming aan het werk van de U.N.E.S.C.O. ook voor het Nederlandsche volk van groot belang moet worden geacht. Eenerzijds toch heeft het Nederlandsche schoolwezen van kleuterschool tot universiteit door den oorlog ernstige verliezen geleden, zoo van materieleen als van persoonlijk aard, terwijl het wetenschappelijk leven door het ontbreken van ieder contact met het buitenland gedurende zoovele jaren een bedenkelijken achterstand is gaan vertoonen. Deze tekorten kunnen alleen worden aangevuld, wanneer op geestelijken en stoffelijken steun van de Vereenigde Naties mag worden gerekend. Anderzijds kan het cultuurpeil van het Nederlandsche volk ondanks de geleden verliezen nog als zoo hoog worden beschouwd, dat wij in staat mogen worden geacht van het onze aan anderen mede te deelen. Nederland heeft in den vreemde op het gebied van onderwijs, opvoeding en wetenschap steeds een goeden naam gehad. Het dient dezen naam hoog te houden.

Bovenal ligt de deelneming aan het werk van de U.N.E.S.C.O. geheel in de lijn van de taak des vredes, welke ons land gedurende zoovele tientallen jaren onder de volken heeft mogen verrichten. Nederland, dat groote rechtsgeleerden heeft voortgebracht, het land van den zetel der internationale rechtspraak, heeft niet alleen zijn bijdrage mogen leveren tot den opbouw van een internationale rechtsorde, het heeft door zijn wetenschap en zijn onderwijs steeds den vrede en de eendracht in de wereld gediend. Nadat ons land tegen zijn wil in den oorlog betrokken is geworden, dient het zijn vredestaak weer in vollen omvang op te nemen. Het poogt dit bij de huidige wereldconstellatie vooral te doen in samenwerking met de Vereenigde Naties.

Ten slotte mag er nog op gewezen worden, dat ook, zooals uit de considerans van het Statuut blijkt, de verschillende regeeringen, in Londen vertegenwoordigd, het Statuut van de U.N.E.S.C.O. hebben ondertekend in de overtuiging, dat een vrede, uitsluitend gebaseerd op politieke en economische overeenkomsten van regeeringen niet een vrede zou zijn, gedragen door de eensgezindheid van de volken der wereld, doch dat de vrede, wil hij blijvend zijn, dient te wortelen in de verstandelijke en zedelijke eensgezindheid van de menschheid.

De Regeering spreekt de verwachting uit, dat het vertegenwoordigend lichaam van het Nederlandsche volk de hierboven uitgesproken overtuiging zal deelen en hiervan zal doen blijken door te bevorderen, dat Nederland zoo spoedig mogelijk zijn medewerking aan deze Organisatie zal kunnen verleenen.

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen,

JOS. J. GIELEN.

De Minister van Buitenlandsche Zaken,

W. VAN BOETZELAER.

De Minister van Overzeesche Gebiedsdeelen.

J. A. JONKMAN.

351. 4.

BIJLAGE BIJ DE MEMORIE VAN TOELICHTING.

STATUUT VAN DE ORGANISATIE DER VEREENIGDE NATIES VOOR ONDERWIJS, WETENSCHAP EN CULTUUR.

De Regeeringen van de Staten, die namens hun volken bij dit verdrag partij zijn, verklaren,

dat, aangezien oorlogen hun oorsprong vinden in de geesten der menschen, in de geesten der menschen ook de verdedigingswerken van den vrede moeten worden opgebouwd;

dat in de geheele geschiedenis der menschheid onbekendheid met elkanders levensgewoonten veelal de oorzaak is geweest, van wantrouwen en achterdocht tusschen de volkeren, waardoor hun geschillen al te dikwijls tot een oorlog hebben geleid;

dat de groote en vreeselijke oorlog, die nu ten einde is, een oorlog was, voorbereid door de verloochening van de democratische beginselen van de waardigheid, gelijkheid en onderlinge eerbiediging van den mensch, en door het verspreiden, in plaats daarvan, door onwetendheid en vooroordeel, van de leer van de ongelijkheid van menschen en rassen;

dat de ruime verbreiding van beschaving, en de opvoeding der menschheid tot gerechtigheid en vrijheid en vrede, onontbeerlijk zijn voor de waardigheid van den mensch, en dat dit een heilige plicht is, die alle volkeren moeten vervullen in een geest van wederzijdschen bijstand;

dat een vrede, uitsluitend gegrondvest op de politieke en economische overeenkomsten van regeeringen, niet een vrede zou zijn, die den eenstemmigen, blijvenden en waarachtigen steun van de volkeren voor zich zou kunnen winnen, en dat de vrede derhalve, wil hij bewaard blijven, gevestigd moet worden op het intellectuele en morele saamenhoorigheidsgevoel van de menschheid.

Om deze redenen zijn de Staten, die bij dit Statuut partij zijn, geloovend in volledige en gelijke mogelijkheden van opvoeding voor een ieder, in het nastreven, zonder beperking, van objectieve waarheid, en in de vrije uitwisseling van denkbeelden en kennis, overeengekomen en voornemens de middelen van contact tusschen hun volkeren te ontwikkelen en te vermeerderen, en deze middelen te doen dienen tot wederzijdsch begrijpen en een betere en diepere kennis van elkanders leven.

Dientengevolge stichten zij bij deze de Organisatie der Vereenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur, ten einde door middel van contact tusschen de volken op het gebied van onderwijs, wetenschap en cultuur, nader te komen tot het einddoel, den internationalen vrede en het algemeene welzijn der menschheid, waarvoor de Vereenigde Naties zijn gesticht en die haar Handvest verkondigt.

Artikel I.

Doelinden en Functies.

1. De Organisatie stelt zich ten doel bij te dragen tot den vrede en de veiligheid door de samenwerking te bevorderen tusschen de volken langs den weg van onderwijs, wetenschap en cultuur, ten einde overal ter wereld den eerbied te versterken voor de gerechtigheid, voor de wet en voor de rechten van den mensch en de fundamentele vrijheden, die den vol-